

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти**

Кафедра початкової та дошкільної освіти

**КУКЛЯК ІРИНА ПЕТРІВНА
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ НАВЧАННЯ МОВИ Й МОВЛЕННЯ
ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО
НАВЧАННЯ**

Магістерська робота

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальність 013 «Початкова освіта»

Науковий керівник:

доц. кафедри початкової

(вказується посада (проф., доц.)

та дошкільної освіти, кандидат

педагогічних наук, доцент

(науковий ступінь та вчене звання)

Стахів М.О.

(прізвище та ініціали наукового керівника)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	7
1.1. Генезис змішаного навчання	7
1.2. Змішане навчання: сутність та переваги у сучасному світі	13
1.3. Моделі змішаного навчання	24
1.4. Технології організації змішаного навчання	30
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ МОВИ і РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	42
2.1. Психолого-педагогічне і психолінгвістичне підґрунтя мовленнєвого розвитку дітей молодшого шкільного віку	42
2.2. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на сучасному уроці української мови та літературного читання як засіб підвищення пізнавальної активності учнів під час змішаного навчання	49
2.3. Дослідна робота з навчання мови та розвитку мовлення учнів 3 класу в умовах змішаного навчання	55
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	75

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Вивчення розвитку мови та мовлення дітей базується на положенні про роль цієї психологічної сфери у визначенні освітнього рівня їх соціально-пізнавальних досягнень у молодшому шкільному віці.

Молодший шкільний вік має багато психологічних і соціально-педагогічних особливостей. Дитина стає учасником шкільного та класного колективів, що вимагає від школяра розвитку взаємин як з однолітками, так і з дорослими, з метою підпорядкування їх поведінки встановленим моральним нормам. Тому виникнення у дитини потреби в спілкуванні з іншими людьми є ключовим фактором формування її активної мови. Проте останнім часом загальний рівень культури мовлення суспільства знизився, що позначається на процесі своєчасного розвитку мовлення дитини. Наслідком таких змін є гальмування розвитку активного мовлення дітей, їхньої творчої реалізації в суто дитячій діяльності, що підтверджується збільшенням кількості дітей із труднощами спілкування у молодшому шкільному віці.

У цьому контексті проблема створення оптимальних педагогічних умов для розвитку лінгвістичного супроводу дітей, який визначається як основа навчання форм і засобів спілкування, набуває особливої актуальності через низку негараздів, з якими зіткнулася українська освітня сфера, а саме: пандемія COVID-19, війна Росії з нашою країною, – тому дуже важко спрогнозувати, як буде виглядати навчання в новому навчальному році – для одних закладів воно буде продовжено в дистанційній формі, для інших очній, на інших чекає змішаний формат. Тому сучасний учитель має вміти здійснювати свою діяльність і демонструвати повну педагогічну майстерність навчання учнів у різноманітних умовах з максимальною гнучкістю.

Сьогодні формат змішаного навчання стає все більш актуальним. Це досить новий для України формат навчання, який передбачає поєднання очної та дистанційної форм: учні вивчають частину матеріалу онлайн і мають можливість

самостійно організувати свій час. Завдяки такому підходу учні отримують цілісний досвід навчання. Цей навчальний формат вже тестувався під час пандемії COVID-19, коли освітні заклади були змушені тимчасово використовувати Інтернет.

Для багатьох шкіл України змішане навчання стало одним із ефективних способів організації освітнього процесу в нормальних та екстремальних умовах. У змішаному навчанні вчитель має планувати використання фізичного та цифрового середовища, щоб найповніше і найглибше задовольнити потреби учнів, тому дослідження цього питання є надзвичайно важливим, оскільки поточні події, з якими стикається наша держава, означають трансформацію освітньої системи, зокрема зміни педагогічних підходів, які мають бути спрямовані на розвиток особистості учня.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей педагогічних умов навчання мови й мовлення здобувачів початкової освіти в умовах змішаного навчання.

Мета зумовила наступні **завдання дослідження**:

- простежити генезис та проаналізувати сутність та переваги змішаного навчання в сучасному світі;
- здійснити обґрунтування технологій організацій змішаного навчання;
- проаналізувати особливості використання інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) на уроках української мови та літературного читання як засіб підвищення пізнавальної активності учнів та розвитку їхнього мовлення;
- здійснити дослідну роботу з навчання мови та розвитку мовлення в учнів 3 класу в умовах змішаного навчання;
- розробити практичні рекомендації щодо розвитку мовлення в учнів початкової школи з використанням засобів ІКТ в умовах змішаного навчання.

Об'єктом дослідження є процес розвитку мови та мовлення в учнів початкових класів в умовах змішаного навчання.

Предмет – педагогічні умови, форми, методи та засоби розвитку мови та мовлення в учнів початкових класів в умовах змішаного навчання.

Методологічна основа роботи складається із: загальноновизнаних методів наукового дослідження явищ навколишньої дійсності у їх взаємозв'язку на теоретичному рівні (системно-функціональний, формально-логічний, порівняльний, синтез, індукція, дедукція тощо). До використаних спеціально-наукових методів належать: описовий; структурний метод; порівняльно-зіставний метод; метод етимологічного аналізу тощо.

Теоретичне значення та новизна: вперше було обґрунтовано теоретичні засади розвитку мови та мовлення учнів початкових класів на уроках української мови та літературного читання в умовах змішаного навчання; з'ясовано зміст базових понять дослідження й уточнено змістову характеристику поняття «змішане навчання»; узагальнено вітчизняний і зарубіжний досвід навчання в умовах змішаного навчання з використанням інформаційних технологій у початкових класах.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання одержаних нами результатів експериментально-дослідної роботи, які можуть, у свою чергу, послужити основою для вдосконалення освітніх програм та технік навчання в початкових класах.

Апробація результатів. Теоретичне і практичне значення одержаних результатів роботи полягає у можливості використання отриманих результатів для психологічних, педагогічних, а також для соціологічних досліджень. Матеріали роботи можуть бути використані під час викладання курсів та спецкурсів із означених вище сфер.

Джерельну базу роботи складають праці вітчизняних та зарубіжних науковців з питань, дотичних до розвитку мови та мовлення в учнів початкових класів, а також особливостей сучасного методу навчання – змішане навчання; дані всесвітньої мережі Internet.

Серед вітчизняних дослідників, які вивчали проблеми розвитку мовлення у дітей відзначимо таких: М.Вашуленко, І.Олійник, Ю.Давиденко та ін. Що ж стосується досліджень проблеми змішаного навчання, то варто звернути увагу

на праці таких дослідників як: О.Барна, К.Бугайчука, О.Кривоноса, В.Мізюка, О. Рафальської, Г.Чередніченко та Л. Шапран.

Відзначимо також напрацювання зарубіжних науковців, таких як: М.Хорна та Х. Стейкера, А. Федорової, К. Бонка, Д. Гарісона та Н. Вогмана.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, які включають в себе сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить – 78 сторінок. Список використаних джерел становить 72 найменування. Додатки викладені на 4 сторінках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний звіт за результатами опитування «Практики застосування змішаного навчання у вищій школі». Центр навчальних та інноваційних технологій. Львів, 2017. URL: https://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/1124/Report_Pasichnyk.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (дата звернення: 11. 09. 2022).
2. Бабич А. Використання технології BYOD у процесі навчання в основній школі. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 2017. Vol. 5. №2. Р. 1-4.
3. Баєв Б.Ф. Психологія внутрішнього мовлення. К.: Рад. шк. 1967. 256 с.
4. Барна О.В. Технологія змішаного навчання в курсі методики навчання інформатики. *Відкрите освітнє e-середовище сучасного університету*. 2016. Вип. 2. С. 24-37.
5. Біла І.М. Теоретичний аналіз проблеми розуміння. *Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія і практика: зб. наук. праць*. К.: Інформаційні системи, 2011. Випуск 5. С. 71-82.
6. Білоус В.В. Мобільні додатки для навчання математики як засіб підвищення мотивації учнів молодшої школи.. *Відкрите освітнє e-середовище сучасного університету*. 2017. №3. С.303-309.

7. Бугайчук К.Л. «Перевернуте навчання» як інноваційна методика підготовки правоохоронців. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України*; Матеріали науково-практичної конференції 8 квітня 2016 р., м. Харків. Харків: ХНУВС. С. 151-155.

8. Бугайчук К.Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. К., 2016. Т. 54. №4. С. 3. 1-18.

9. Бугайчук К.Л. Мобільне навчання: сутність та моделі впровадження в навчальний процес вищих навчальних закладів МВС України. URL: <https://dspace.univd.edu.ua>. (дата звернення: 03. 09. 2022).

10. Вашуленко М. Компетентнісний підхід до перевірки мовних і мовленнєвих знань молодших школярів. *Початкова школа*. 2009. № 1. С. 16– 20.

11. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі: метод. посібн. К.: Освіта, 2006. 268 с.

12. Виготський Л.С. Мышление и речь. М.: Лабиринт, 2001. 368 с.

13. Відеоканал «Цікава наука». URL: <https://www.youtube.com/c/cikavanauka>. (дата звернення: 15. 09. 2022).

14. Вольневич О.І. Технологія flipped classroom в дистанційному й очному навчанні. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2013. Т. 36. Вип. 4. С. 121-131.

15. Виготський Л. С. Мислення та мова. Психологія розвитку. М: Ексмо, 2005. 193 с.

16. Горбатюк Р. Мобільне навчання як нова технологія вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Педагогіка, соціальна робота*. 2018. Випуск 27. С. 31-34.

17. Давиденко Ю.Г. Використання інформаційних комп'ютерних технологій на уроках української мови. *Актуальні питання сучасної інформатики*. К., 2017. Вип. 5. С. 169-172.

18. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: [навч. посіб.]. К.: Академвидав, 2004. 352 с.

19. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
20. Духніч Ю. Змішане навчання. Портал проекту «Smart Education». 2016. URL: <http://www.smart-edu.com/bended-learning.html>. (дата звернення: 02. 09. 2022).
21. Жинкин Н. І. Психологічні засади розвитку промови. На захист живого слова. М.: Просвітництво, 1966. С. 5-25.
22. Жинкин Н. І. Психологічні особливості спонтанного мовлення. Іноземна мова у школі. 1956. № 4. С. 9-11.
23. Змішане навчання: сутність та переваги. 2019. URL: <https://www.verkhnovyznytskashkola.org/post/%>. (дата звернення: 29. 08. 2022).
24. Кадемія М.Ю. Використання змішаної технології навчання у дистанційній освіті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ-Вінниця, 2016. Вип. 44. С.330-333.
25. Коваленко А.Б. Психологія розуміння творчих задач: автореф. на здобуття наук. ступеня д-ра психол. наук: спец. 19.00.01 Загальна психологія, історія психології. К.: 2000. 35 с.
26. Ковалюк Т.В. Основи програмування. К.: Видавнича група ВНУ, 2005. С. 34. 384 с.
27. Корнієць О. М. Використання відеосервісу Youtube для організації колекцій електронних освітніх ресурсів з профорієнтаційними відеоматеріалами. *Наукова скарбниця освіти Донецчини*. 2014. № 2. С.34-41.
28. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови: навчально-методичний посібник. Для студентів українського відділення філологічного факультету. Львів, 2018. 202 с.
29. Кривонос О. М., Коротун О. В. Змішане навчання як основа формування ІКТ-компетентності вчителя. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені В.Винниченка]. Серія Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Кіровоград, 2015. Вип. 8 (II). С.19-23.

30. Крохмальна Г.І. Педагогічна комунікація в умовах інформаційно-освітнього простору школи : збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції / Ред. кол.: Т.Д. Щербан (гол. ред.) та інш. Мукачево: Вид-во МДУ, 2019. С. 245-247.

31. Крохмальна Г.І., Захожа Ю.-Г.В. До питання використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках української мови в початковій школі. *Молодий вчений. Серія Педагогічні науки*. Львів, 2020. №9(85). С. 205-208.

32. Кухаренко В. М. Березенська С.М., Бугайчук К.Л., Олійник Н.Ю. Теорія та практика змішаного навчання: монографія. Харків, «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. 284 с.

33. Леонтьєв А.А. Мовленнєва діяльність. Основи теорії мовленнєвої діяльності. М.: Наука, 1974. С. 21-28.

34. Логінова А.В. Змішане навчання: переваги, обмеження та побоювання. *Молодий вчений*. 2015. №7. С. 809-811.

35. Львов М.С. Тенденції розвитку освітніх інформаційно-комунікативних технологій. 2008. URL: http://www.ite.kspu.edu/webfm_send/544. (дата звернення: 04. 09. 2022).

36. Люблінська Г.О. Дитяча психологія. К.: Вища школа, 1974. 355 с.

37. Майборода Т.Л. Змішане навчання як стратегія освіти в «Університетах 3.0». 2019. URL: <http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Bernatova10/subor/Majboroda.pdf>. (дата звернення: 02. 09. 2022).

38. Максименко С. Д. Індивідуальні особливості мислення дитини. К.: Знання, 2007. 48 с.

39. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / за ред. В. Іванов, О.Волошенюк, Л. Кульчинська та ін. 2-ге вид. К.: АУП, ЦВП, 2012. 58 с.

40. Мізюк В. Змішане навчання як інноваційний підхід інтеграції навчального процесу у закладах освіти. *Науковий вісник мну імені В. О. Сухомлинського. Серія Педагогічні науки*. К., 2019. №3 (66). С. 172-177.

41. Моделі змішаного навчання: особливості, поради, успішні приклади. 2020. URL: <https://www.verkhnovyznytskashkola.org/post/>. (дата звернення: 28. 08. 2022).

42. Наумчук М. М. Словник-довідник основних термінів і понять з методики української мови. Тернопіль: Видавництво Астон, 2008. 132 с.

43. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті: проект. К.: Шкільний світ, 2001. 24 с.

44. Патрушева І. А. Мобільні технології в школі: посіб. для вчителів / І.А. Патрушева, О.М. Гера, Н.В. Діденко, Л.А. Павлюк, О.Л. Сафроненко. К.: Видавничий дім «Освіта», 2019. 175 с.

45. Поліщук В. М. Психологічні особливості дітей перехідного періоду від дошкільного до молодшого шкільного віку: дис. ... канд. психол. наук. К., 1995. 198 с.

46. Рафальська О.О. Технологія змішаного навчання як інновація дистанційної освіти. *Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво*: Науковий журнал. Луцьк, 2013. №11. С.128- 133.

47. Реформа освіти і науки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti>. (дата звернення: 07. 09. 2022).

48. Романюк О.Н., Пойда С.А. 3D моделювання в контексті STEM. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (18-19 квіт. 2019 р.). К., 2019. Ч. 2. С. 110–112.

49. Рубінштейн С.Л. Основи загальної психології. СПб: Пітер, 2004. 713 с.

50. Румянцева І. М. Психологія мови та лінгвопедагогічна психологія. М.: PerSe (Логос), 2004. 319 с.

51. Семенова І.М., Слепухін А.В. Дидактичний конструктор для проектування моделей електронного, дистанційного та змішаного навчання у вузі. *Педагогічна освіта*. 2014. № 8. С. 68-74.

52. Соціальні мережі в роботі бібліотек : метод. рек. / Метод. центр бібліотек ВНЗ м. Вінниці, наукова бібліотека ВНМУ ім. М. І. Пирогова; упоряд. М. П. Сахарова; відп. за вип. Н. М. Кравчук. Вінниця, 2015. 28 с.

53. Стрюк А.М. Система «Агапа» як засіб навчання системного програмування бакалаврів програмної інженерії [Текст] : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.10. К., 2012. 312 с.

54. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Наук.-метод. посіб / за ред. О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. К.: Видавництво А. С. К., 2004. 192 с.

55. Терещук С. І. Технологія мобільного навчання: проблеми та шляхи вирішення. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія Педагогічні науки*. 2016. Вип. 138. С. 178-180.

56. Технологія змішаного навчання в системі відкритої післядипломної освіти: підручник /за заг. ред. В.В.Олійника, ред. кол.: С.П. Касьян, Л.Л. Ляхоцька, Л.В. Бондаренко; ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». К., 2019. 196 с.

57. Ткачук Г.В. Теоретичні і методичні засади практично-технічної підготовки майбутніх учителів інформатики в умовах змішаного навчання: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02. К., 2019. 42 с.

58. Уорд О. Ісаак Пітман та Четвертий фонетичний інститут. URL: <https://www.bathspa.ac.uk/Media/CHC%20Images/Vol%2007%20%2007.%20Ward%20%20Isaac%20Pitman%20and%20the%20Fourth%20Phonetic%20Institute.pdf>.
(дата звернення: 09. 09. 2022).

59. Хорн М., Стейкер Х. Смешанное обучение. Москва, 2015. 343 с. URL: http://imc-yal72.ru/images/1_4.pdf.

60. Чередніченко Г.А., Шапран Л.Ю. Модель змішаного навчання і її використання у викладанні іноземних мов. Третя міжнародна науково-практична конференція «MoodleMoot Ukraine 2015. Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle». К.: КНУБА, 2015. 68 с.

61. Юрченко О.К. Використання ІКТ в навчально-виховному процесі початкової школи. 2020. URL: <http://www.rombalka-school.edukit.mk.ua/> pdf.
(дата звернення: 04. 09. 2022).

62. Banados E. A. blended-learning pedagogical model for teaching and learning EFL successfully through an online interactive multimedia environment. *CALICO Journal*. 2006. № 23 (3). P. 533-550.

63. Blended Learning: Define. 2016. URL: <http://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/blended-learning>. (дата звернення: 18. 08. 2022).

64. Fedorova A. Application of blended education models in teaching students of non-language universities a foreign language (English): problems and prospects for implementing didactic goals. 2020. URL: <https://ssrn.com/abstract=3750648> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3750648>. (дата звернення: 21. 08. 2022).

65. Friesen Norm Report: Defining Blended Learning / Norm Friesen (August 2012). URL: <http://goo.gl/XFtCv3>. (дата звернення: 21. 08. 2022).

66. Garrison D., Vaughan N. Blended learning in higher education: Framework, principles, and guidelines. Jossey-Bass. 2008. 272 p.

67. Ghasem A.S., Obyung K., Yanjun Y. Effectiveness of blended learning in kipp new Orleans' schools. 2005. URL: <https://www.proquest.com/openview/5a019e1ea0d37d77af90f733d7f41468/1?pq-origsite=gscholar&cbl=38741>. (дата звернення: 23. 08. 2022).

68. Graham C.R. Blended learning systems [online]. CJ Bonk & CR Graham, The handbook of blended learning: Global perspectives, local designs. Pfeiffer. 2006. URL: http://mypage.iu.edu/~cjbonk/graham_intro.pdf. (дата звернення: 23. 08. 2022).

69. Kathleen M. Frankle Blended Learning: The Key to Successful Web-Based Training and Education. URL: <http://goo.gl/hWbR7z>. (дата звернення: 05.09. 2022).
Majumdar Arunima Blended Learning: Different combinations that work. 2019. URL: <http://goo.gl/ksNYi>. (дата звернення: 06. 09. 2022).